

Koltai Luca - Kulinyi Márton: A közfoglalkoztatást szervezők értékei¹ (Kivonat)

A kutatás célja a közfoglalkoztatást szervezők **céljainak és felkészültségének vizsgálata**. A szervezők országos képet adnak arról, hogy a szervezők milyen **hatásokkal számolnak, és mérik-e a közfoglalkoztatás eredményességét, hatásosságát**. Vizsgálják továbbá, hogy mit gondolnak a szervezők az **„értékteremtő munka” tartalmáról, fenntarthatóságáról és az eredmények méréséről**.²

A szervezők leginkább abban értettek egyet, hogy a közfoglalkoztatásnak közvetlen gazdasági haszna van az önkormányzatok számára, költségkímélő munkaerőt kínál.³ A válaszadók kétharmada szerint a közfoglalkoztatás kiszűri a segélyezettek közül azokat, akik dolgozni akarnak, azaz munkateszt funkciója is van. Nagy az egyetértés abban is, hogy a közfoglalkoztatás csökkenti a munkanélküliséget és a segélyezettek számát. Arról azonban megoszlanak a vélemények, hogy a közfoglalkoztatottak lehetőségként (36%), vagy kényszerként (37%) élik-e meg a közfoglalkoztatást. A válaszadók 28%-a értett egyet azzal, hogy a közfoglalkoztatás lehetőséget teremt a helyieknek megfelelő jövedelemszerzésre. Az interjúkból kiderült, hogy sokaknál a tevékenység hasznából való részesedés is fontos, az így megszerzhető tűzifa, gomba, vagy más termény hozzájárul a háztartásukhoz, csökkenti a kiadásait. A válaszadók 43%-a szerint a közfoglalkoztatás pozitív hatással van az abban részt vevők emberi kapcsolataira.

A megkérdezettek szerint a munkaerő-piaci reintegrációval kapcsolatos célok a legkevésbé relevánsak. A válaszadók 62%-a nem értett egyet azzal, hogy a közfoglalkoztatás alkalmas a tartós munkanélküliség kezelésére. Szerintük a közfoglalkoztatottak 90%-a újra segélyezett, 80%-a újra közfoglalkoztatott lesz. A válaszadók majdnem fele szerint a közfoglalkoztatás nem csökkenti a feketefoglalkoztatást, csak 22%-uk gondolja, hogy inkább igen. A munkatapasztalatok gyarapodása szempontjából többen értékelik pozitívan (39%) a

¹ A kutatás az Út a piaci munka világába (TÁMOP 1.4.3-10) projekt keretében készült.
<http://www.eselylabor.hu/projektek/ut-a-piaci-munka-vilagaba> (Utolsó letöltés ideje 2015. 01 20.)

²A nem reprezentatív kutatás kvalitatív és kvantitatív vizsgálati elemeket is tartalmazott: a kérdőíves vizsgálatot mélyinterjúkkal és fókuszcsoporthozos beszélgetésekkel egészítették ki, az elemzéshez a hivatalos statisztikákon túl szakértőik tapasztalatait is felhasználták. 2012 novemberében online kérdőívvel kerestek fel több mint 8000 szervezetet, akik közül 870 (az országosan érintett közfoglalkoztatotti létszám 20%-át foglalkoztató szervezet) töltött ki kérdőívet. A tanulmány tárgyalja a válaszadó intézmények területi, gazdasági forma és méret szerinti összetételét, elemzi az általuk indított programok típusát, időtartamát, a programban végezhető tevékenységek fajtáit és a benne részt vevők átlagos létszámát.

³ A szervezők 5 fokú skálán értékelték, hogy mennyire értenek egyet a kérdésben megjelölt célokkal, hatásokkal.

közfoglalkoztatást, mint a munkavállalói képességek fejlesztése, felélesztése szempontjából (34%). Minden ötödik válaszoló gondolta, hogy a közfoglalkoztatás hozzájárul a későbbi elhelyezkedéshez, a válaszadók fele inkább nem értett egyet ezzel a megállapítással. A megkérdezettek közül a legtöbben úgy gondolták, hogy a közfoglalkoztatottak 10 %-a tudott a programban való részvételnek köszönhetően elhelyezkedni a nyílt munkaerőpiacon. A leghátrányosabb helyzetű településeken (LHH) az elhelyezkedők arányát 5%-ra becsülték. A közfoglalkoztatók 17%-a végez méréseket arra vonatkozóan, hogy a bevont személyek közül hányan tudnak elhelyezkedni a közfoglalkoztatást követően. A tanulmány fontos meglátása, hogy az elhelyezkedés esélyeit növeli az, ha a közfoglalkoztatás ütemezését összehangolják a piaci munkaerőigény szezonálisával.

Az interjúk és fókuszbeszélgetések alapján a közfoglalkoztatás értékteremtő tartalmát vizsgálva a tanulmány külön megállapításokat tesz a – növénytermesztő, állattenyésztő, valamint különböző termékek előállítását célzó – start mintaprogramokat, a közszolgáltatást végző, illetve az integrált szervezésű közfoglalkoztatást illetően. A brigádokban végezhető munkák optimálistól eltérő létszáma – csakúgy, mint a megfelelő szaktudást és szakmai irányítást nélkülöző mezőgazdasági tevékenységek – csökkenthetik a programok termelési értékét. A hatékony közfoglalkoztatás megszervezését nehezíti a termelési és szellemi infrastruktúra hiánya, a támogatási keretek esetlegessége és az időbeni ütemezés kiszámíthatatlansága. A közfoglalkoztatás értékteremtő jellegének erősítéséhez főként mérnökök, ipari és agráripari szakmunkások részvételére, irányító tevékenységére volna szükség. Sokszor nem tisztázott, hogy a megtermelt értékből részesül-e a közfoglalkoztatott, és az értékesítés csatornáit is bizonytalanok.

A közfoglalkoztatásból kivezető foglalkoztatási, vállalkozási formák közül a megkérdezettek az őstermelővé válásról mondanak véleményt: növénytermesztési, állattartási ismeretek tanítását követően, „falugazda” tanácsadó segítségével a helyi mezőgazdasági munka betanulására volna szerintük lehetőség. A közpénzek felhasználásának hatékonyságával kapcsolatban az interjúk a gazdaságos üzemméret közelítésének fontosságára irányítják a figyelmet. Az eredmények jelenlegi, főként a vállalt mennyiségek teljesítésének mérésére alkalmas nyilvántartásokat minőségi és a ráfordított munkamennyiség mérésére alkalmas mutatókkal is ki kell egészíteni. Az a kérdés, hogy a közfoglalkoztatás veszélybe sodorja-e a versenyhátrányba került helyi kisvállalkozók és őstermelők megélhetését, „eddig lényegében még nem merült fel a közfoglalkoztató szervezetek vezetőiben, polgármesterekben”.

Főként a nagyobb közfoglalkoztatók rendelkeznek a közfoglalkoztatás szervezését és irányítását végző kapacitásokkal, 20%-uk ügyfélszolgálatral is rendelkezik. A közfoglalkoztatással foglalkozó szakemberek 48%-a rendelkezik valamilyen, 20%-uk pedig munkaerő-piaci szolgáltatás nyújtásához megfelelő felsőfokú végzettséggel. A közfoglalkoztatást szervezők többsége nem közfoglalkoztatottat alkalmaz ezekben a munkakörökben. A válaszadók 90%-ánál a munkatársak nem vettek részt semmilyen, a közfoglalkoztatással összefüggő képzésben. Minél több nagyobb foglalkoztatóról van szó, annál magasabb a képzés iránti igény.

A tanulmány javaslata szerint a szabályozást a közfoglalkoztatás céljához (is) igazítani kellene. Szerintük négy típust, a közösségit (mentális, szociális, munkakultúrával összefüggő célokat követő), a munkaképességet kondícióban tartót, a tranzit típusú (visszavezetést segítő) és az inkubációs típusú (helyi termelést, vállalkozást fejlesztő) közfoglalkoztatást különíthetjük el.

Miközben a tanulmány jól ráirányítja a figyelmet a szakmai-szervező tevékenységek jelentőségére, nem derül ki, hogy a különböző eséllyel integráló szervezetek milyen közfoglalkoztatotti rétegek felzárkóztatásában sikeresek. Arról sem keletkeznek ismereteink, hogy az eltérő munkaerő-piaci helyzetben lévő térségekben hogyan különböznek a közfoglalkoztatók által relevánsnak tartott célok. A szervezők véleménye különösen fontos lehet abból a szempontból, hogy milyen szervezeti sajátosságok (tevékenység, méret, szervezési megoldások) szolgálják a hatékonyabb közfoglalkoztatást az általuk felvázolt, eltérő típusú szervezetekben, de ezeket a véleményeket a tanulmányból nem ismerjük meg. A kérdőív több kérdése feldolgozatlan maradt. Érdekes lenne megismerni például azokat az innovatív szervezési megoldásokat is, amikről a szervezők a kérdőív kérdésére válaszolva beszámoltak.

A kivonatot a BM KVHÁT Statisztikai, Elemzési és Adatszolgáltatási Osztálya készítette.
Budapest, 2015. március